

Ergenlerin Bir Rekreasyon Etkinlik Türü Olarak Spora Yönelik Farkındalıklarının İncelenmesi

Erdal Zorba¹ Mutlu Türkmen² Baglan Yermakhanov³ Ümit Doğan Üstün⁴

¹ Gazi Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, erdalzorba@gmail.com

² Bayburt Üniversitesi, Rektörlük

³ Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü

⁴ Hatay Mustafa Kemal üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

Özet

Bu araştırmanın amacı bir rekreasyon etkinlik türü olarak aktif veya pasif şekilde spora katılan ergenlerin spora yönelik farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırma nicel araştırma şeklinde tasarlanmış ve araştırmaya kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen Hatay İlinde lise öğrenimine devam eden 231 öğrenci katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Uyar ve Sunay (2020) tarafından geliştirilen “Spor Farkındalığı Ölçeği” kullanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde Windows için SPSS 23 paket program kullanılmış ve 95% güven aralığında bağımsız örneklem t testi ile tek yönlü varyans analizi testi uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre erkeklerin spora yönelik farkındalıkları “spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme” alt boyutunda kızlardan daha yüksektir. Ayrıca aktif olarak spora katılanlar pasif (seyirci) olarak katılanlardan tüm alt boyutlarda, ailesinde spor yapan bulunan katılımcılar ise ailesinde spor yapan bulunmayan katılımcılara göre “sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda daha yüksek spor farkındalığına sahiptir. Yaş değişkeni ise katılımcıların spora yönelik farkındalıklarında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır ($p>0.05$).

Anahtar Kelimeler: Spor, herkes için spor, yaşam boyu spor, rekreasyon, farkındalık

Investigation of Adolescents' Recreational Sports Awareness

Abstract: The aim of this study was to examine the sports awareness of adolescents who participate in recreational sports as active or passive in terms of various variables. The study was designed as a quantitative research and 231 high school students from Hatay who were selected with convenience sampling method participated in the research. To collect data the "Sports Awareness Scale" developed by Uyar and Sunay (2020) was used. In the evaluation of the data, SPSS 23 package program for Windows was used and independent samples t test and one-way analysis of variance test were applied at 95% confidence interval. According to the analyzed results, the sports awareness of boys is higher than girls' in the "sports knowledge and discrimination" sub-dimension ($p < 0.05$). Besides, participants doing active sports have higher sports awareness in all sub-dimensions than the passive sports participants (spectators), and participants with a family member doing active sports have higher sports awareness in the "social and individual benefit" sub-dimension than other participants ($p < 0.05$). However, age do not make a significant difference in the variable sports awareness ($p > 0.05$).

Key Words: Sports, sports for all, life-long sports, recreation, awareness

SUMMARY

Introduction: It is an important issue that adolescents should use their leisure time wisely. And, when the literature is examined, it is seen that the researchers are not insensitive to the issue. For example, Güçlü (2013), stated that wisely use of leisure time benefits adolescents in terms of psychological, health, physical and social aspects. On the other hand, unwisely usage of leisure time can cause various depressions among adolescents. In her study Güçlü (2013) also mentioned 5 basic factors that affect the leisure time behaviors of young people by referring to various researchers and explained these factors as a) Family, b) Reference groups, c) Previous ideas, d) Personality and e) Culture. Despite the positive benefits of participation in recreation, researchers have stated that adolescents sometimes cannot use their leisure time properly. For example, Afyon and Karapınar (2014) stated in their research that senior high school students spend their leisure time passively and generally at home and showed the reason for this situation as income level. However, there may be other reasons for this situation. Perhaps the most important reason is that leisure is seen as useless and waste of time (Aslan and Cansever 2012). In recreation research, the concept of "awareness" can appear as a dimension or component of the recreational experience, as a precursor to the decision to participate in the activity, or as a valuable outcome of a recreation education program (Barnett, 2005). In other words, the prerequisite for an individual to have a positive recreational experience is that the individual is aware of the positive and negative aspects of the relevant activity, and the benefits and risks that will be obtained as a result of participation. Accordingly, awareness comes before participation (Ryan & Deci 2000 cited in Barnett, 2005). Similar cognitive processes can also be mentioned in awareness of sports as recreation. According to the "Psychological Process Model", the relationship between a sport and the individual is flexible and essentially includes four hierarchical processes (awareness, sympathy, interest, loyalty). The first step in this psychological process model is "awareness". In this step, the individual moves up in awareness level by remembering a sport or a team (e.g. Chicago Bulls and Basketball). Increasing awareness can be understood by understanding how to play a sport (basic rules) and distinguish

between different teams and sports (Uyar, 2019, p.50). **Aim:** It is obvious that recreational sports have positive effects on the cognitive and physical development of adolescents. In order to benefit from these positive effects at the maximum level, "awareness" is at the forefront. Therefore, in the present study, it was aimed to examine adolescents' awareness of sports as a recreational activity type in terms of gender, type of participation (active or passive), whether there is a family member doing sports and age variables. **Material and Method:** In the study cross sectional design was used, and 231 high school students (mean age: 17.19 ± 1.13), who continue their high school education in the province of Hatay participated in the study. The participants were chosen according to convenience sampling method (Non-random sampling). To collect data in addition to 5 items personal information form, the "Sports Awareness Scale" (Uyar and Sunay, 2020) was used. In the analysis of the data SPSS 23 was used by applying independent samples t test and one-way ANOVA at 95% confidence level. **Results:** According to the analyzed results, the sports awareness of boys is higher than girls' in the "sports knowledge and discrimination" sub-dimension ($p < 0.05$). Besides, participants doing active sports have higher sports awareness in all sub-dimensions than the passive sports participants (spectators), and participants with a family member doing active sports have higher sports awareness in the "social and individual benefit" sub-dimension than other participants ($p < 0.05$). However, age do not make a significant difference in the variable sports awareness ($p > 0.05$). **Conclusion:** The education system should be designed in such a way that students gain awareness of sports. Besides, the benefits of recreation and recreational sports should be transferred to students in different ways.

1. GİRİŞ

Literatür incelendiğinde çocukluk ve yetişkinlik arası döneme verilen isimlendirmelerin kültürden kültüre farklılık arz ettiği görülmektedir. Örneğin Brown ve Larson (2002)' ye göre ergenlik –her ne kadar kültürden kültüre değişse ve sosyo-ekonomik, bölgesel ve cinsiyet farklılıkları gösterse de- bu ara döneme verilen ve genel kabul görmüş bir isimlendirmedir. Selçuk (2004, s.35)' e göre ergenlik erinlik dönemini takip eden bir dönemdir ve kızlarda yaklaşık olarak 18, erkeklerde ise 21 yaşına kadar sürebilmektedir. Fakat bazı araştırmacılara göre ergenlik, zihinsel, duygusal, toplumsal ve fiziksel gelişimi içerisine alan geniş kapsamlı bir kavram olmakla birlikte, yukarıda ki tanımlamada da geçen ve yakın zamana kadar genel kabul gören "çocuğun cinsel olgunluğa adım attığı dönemden 21 yaşına kadar devam eden süreçtir" ifadesinden çok daha karışık bir dönemi ifade etmektedir. Yapılan araştırmalar ergenlik dönemini ilk ergenlik ve son ergenlik dönemi olmak üzere iki şekilde incelemişlerdir. Buna göre ilk ergenlik dönemi kızlarda 13 erkeklerde ise 14 yaşında başlayan ve genellikle 17 yaşlarında biten süreçken; son ergenlik dönemi 17 yaşında ilk ergenlik döneminin bitmesi ile başlayan ve genellikle 21 yaşına kadar devam edebilen bir süreçtir (Hasırcı ve ark., 2009, ss.23-27; Aksoy, 2014, s.288-304).

Ergenlerin –özellikle gelişim döneminde olmalarından ötürü- serbest zamanlarını doğru şekilde değerlendirmeleri önemle üstünde durulması gereken bir konudur. Bu sebepten ötürü serbest zaman ve rekreasyon kavramlarının ergenler için ifade ettiği anlam dikkatli şekilde incelenmelidir. Tezcan (1978) bu durumu "önemli olan bireylerin okul ve çalışma saatleri dışında kalan zaman dilimini nasıl geçirecekleri yani ne yapmaları gerektiğidir" şeklinde özetlemiştir. Çalışmasının devamında ise bu bireylerin serbest zamanlarını olumlu şekilde değerlendirmelerinin onları çok çeşitli şekillerde

geliştirebileceğini belirtmiştir. İlgili literatür incelendiğinde araştırmacıların, ergenlerin serbest zamanlarını değerlendirmeleri konusunda duyarsız kalmadıkları görülmektedir. Örneğin Güçlü (2013) Gençlik Döneminde Serbest Zaman Faaliyetlerinin Yeri ve Önemi isimli çalışmasında serbest zamanları değerlendirmenin ergenlerde psikolojik, sağlık, fiziksel ve sosyal açılardan fayda sağladığını belirtirken olumlu şekilde değerlendirilemeyen serbest zamanın ise çeşitli buhranlara neden olabileceğini belirtmiştir. Güçlü eserinde ayrıca çeşitli araştırmacılara atıf yaparak gençlerin serbest zaman davranışlarını etkileyen 5 temel unsurdan söz etmiştir ve bu unsurları a) Aile, b) Referans grupları, c) Önceki fikirler, d) Kişilik ve e) Kültür olarak açıklamıştır.

Rekreasyona katılımın olumlu faydalarına rağmen araştırmacılar ergenlerin serbest zamanlarını kimi zaman doğru şekillerde değerlendiremediklerini ifade etmişlerdir. Örneğin Afyon ve Karapınar (2014) araştırmalarında lise son sınıf öğrencilerinin serbest zamanlarını pasif bir şekilde ve genellikle evde geçirdiklerini ifade etmiş ve bu durumun nedenini gelir seviyesi olarak göstermiştir. Fakat bu durumun daha başka sebepleri de olabilmektedir. Serbest zamanın yararsız yani boşa geçirilen zaman olarak görülmesi (Aslan ve Cansever 2012) belki de en önemli sebep olarak karşımıza çıkmaktadır. Fakat bu şekilde bir düşünce tarzı ergenlere yeteri kadar değer vermemekten ve anlayamamaktan kaynaklanmaktadır (Irby ve Tolman 2002).

Rekreasyon araştırmalarında “farkındalık” kavramı, rekreasyon deneyiminin bir boyutu veya bileşeni şeklinde, etkinliğe katılma kararının bir öncülü şeklinde veya bir rekreasyon eğitim programının değerli bir neticesi şeklinde karşımıza çıkabilmektedir (Barnett, 2005). Yani bir bireyin olumlu bir rekreasyon deneyimi yaşayabilmesi için ön şart, bireyin ilgili etkinliğin olumlu ve olumsuz yönlerinin, katılım neticesinde elde edeceği fayda ve risklerin farkında olmasıdır. Buna göre katılımdan önce farkındalık gelmektedir (Ryan ve Deci 2000’ den aktaran Barnett, 2005). Rekreatif bir etkinlik olarak spora olan farkındalıkta da benzer bilişsel süreçlerden bahsedilebilir. “Psikolojik Süreç Modeline” göre bir spor, takım ya da nesne ile birey arasındaki ilişki değişkendir ve esasında dört hiyerarşik süreci barındırır (farkındalık, sempati duyma, ilgi duyma, sadakat). Psikolojik süreç modelindeki ilk basamak “farkındalık”tır. Bu basamakta birey bir sporu ya da takımı hatırlayarak (örneğin; Chicago Bulls ve Basketbol) farkındalık seviyesinde yukarı doğru hareket eder. Yukarı doğru artan farkındalık, bir sporun nasıl oynanacağını (temel kurallar) anlamak ve farklı takımlar ve sporlar arasındaki ayrım yapmakla anlaşılır (Uyar, 2019, s.50).

Araştırmalar her ne kadar serbest zamanları olumlu değerlendirmenin faydalarından bahsetse de olumsuz şekillerde değerlendirilen serbest zaman ergenlerde çok çeşitli olumsuzluklara sebebiyet verebilmektedir. Yani serbest zamanları değerlendirmek ergenler üzerinde olumlu ve olumsuz olmak kaydıyla iki şekilde etki gösterebilmektedir. Ergenlerin rekreasyona katılım biçimleri ve kişilik gelişimi üzerine yapılan bir araştırma serbest zamanlarda yapılan sportif etkinliklerin duyguları kontrol etmeye yardımcı olduğunu ortaya konarken (olumlu bir etki) (Hansen ve ark., 2003), serbest zamanlarını tv izleyerek geçiren kadın ve erkeklerin kişilik gelişiminin kaygılandırıcı olduğunu ortaya koyan (Shaw ve ark., 1995) çalışmalarda mevcuttur. Rekreatif amaçla yapılan sportif etkinliklerin ergenlerin bilişsel ve fiziksel gelişimi üzerinde pozitif etkileri olduğu aşikârdır. Bu olumlu etkilerden maksimum seviyede faydalanmak için ise “farkındalık” öncü durumdadır. Dolayısıyla mevcut araştırmada ergenlerin bir

rekreasyon etkinlik türü olarak spora yönelik farkındalıklarının cinsiyet, katılım şekli, spor yapan bir aile üyesinin olup olmadığı ve yaş değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL METOT

2.1 Çalışma Deseni

Çalışma nicel araştırma tekniklerinden karşılaştırma türü tarama modeline göre tasarlanmıştır. Karşılaştırma türü tarama modellerinde sınanmak istenen bağımsız değişkene göre gruplar oluşturulur ve bağımlı değişkene göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığı incelenir (Karasar, 1999).

2.2 Katılımcılar

Çalışmaya Hatay ilinde lise öğrenimine devam eden ve kolayda örnekleme yöntemi ile belirlenen 231 (Ort yaş: 17.19±1.13) lise öğrencisi katılmıştır. Kolayda örnekleme yöntemi tesadüfi olmayan (non-random) örnekleme yöntemlerinden birisidir ve genelde araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmak için tercih edilir. Kolayda örnekleme yönteminde araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer ve örnekleme girecek kişi sayısı istenen örneklem büyüklüğüne ulaşıncaya kadar devam eder (Ural ve Kılıç, 2006).

2.3. Araştırma Tekniği ve Protokolü

Araştırmada veriler çevrimiçi olarak toplanmıştır. Öncelikle çalışmada kullanılacak veri toplama araçları Google Formlar kullanılarak çevrimiçi hale getirilmiş ve öğrenci topluluk mail gruplarına gönderilmiştir. Katılımcıların veri toplama aracına ulaşabilmesi için öncelikle bilgilendirilmiş gönüllü onam formunu doldurmaları gerekmiştir. Onam vermeyenler ölçek formlarına ulaşamamıştır. Katılımcıların ölçek formlarını doldurmaları takribi 10 dakika sürmüştür.

2.4. Veri Toplama Araçları

2.4.1 Spor Farkındalık Ölçeği

Çalışmada katılımcıların kişisel bilgilerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan 5 soruluk kişisel bilgi formunun yanı sıra spora yönelik farkındalıklarının belirlenebilmesi için Uyar (2019) tarafından doktora tezi kapsamında geliştirilen ve Uyar ve Sunay (2020) tarafından araştırma makalesi olarak yayımlanan "Spor Farkındalığı" ölçeği kullanılmıştır. Ölçek bir öz bildirim ölçeği olmakla birlikte 30 madde ve 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek maddelerine örnek olarak; "Temel spor branşlarının oyun kuralları konusundaki bilgime güvenirim" (Spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme alt boyutu), "Sporun stresi azaltmaya yardımcı olduğu düşünüyorum" (Sosyal ve bireysel fayda alt boyutu) verilebilir.

2.5. Verilerin Değerlendirilmesi ve Analizi

İstatistik testlerin yapılmasında Windows için SPSS 23.0 paket program kullanılmıştır. Veri toplama aracının çalışma grubu için güvenilirliği Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanarak ölçülmüştür. Buna göre hesaplanan iç tutarlık katsayısı "spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme" alt boyutu için (N=21) .95, "sosyal ve bireysel fayda" alt boyutu için (N=9) .89, tüm ölçek için ise (N=30) .96 olarak hesaplanmıştır. İstatistik testlerin seçiminde ilk olarak datarların parametrik testlerin ön koşullarını sağlayıp sağlamadığının tespiti için çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmış, ilgili değerler -1.0 +1.0 aralığında yer aldığından verilerin normal dağıldığına karar verilmiştir (Hair ve ark., 2009). Hipotez testlerinde

95% güven aralığında ikili karşılaştırmalarda bağımsız örneklem t testi, ikiden fazla karşılaştırmalarda ise tek yönlü varyans analizi testi kullanılmıştır. İkinci aşama testi olarak Tukey Hsd çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların spora yönelik farkındalıklarına yönelik tanımlayıcı istatistik sonuçları

Spora Yönelik Farkındalık	N	Min	Max	Ort.	Std. Sapma
Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme	232	1,00	5,00	3.67	.95
Sosyal ve Bireysel Fayda	232	1,00	5,00	3.85	.95

Tanımlayıcı istatistiksel analiz sonuçlarına göre katılımcıların spora yönelik farkındalıkları “spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme” alt boyutunda $3.67 \pm .95$ olarak hesaplanırken, “sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda $3.85 \pm .95$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre spora yönelik farkındalıkları

Spora Yönelik Farkındalık	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme	Erkek	121	3.86	.97	3.21	.001
	Kız	111	3.47	.89		
Sosyal ve Bireysel Fayda	Erkek	121	3.93	.94	1.34	.179
	Kız	111	3.76	.97		

Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre erkek katılımcıların spora yönelik farkındalıkları kızlardan “spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme” alt boyutunda anlamlı olarak daha yüksektir ($p < 0.001$). “Sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda ise cinsiyet açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p > 0.05$).

Tablo 3. Katılımcıların spora katılım şekillerine göre spora yönelik farkındalıkları

Spora Yönelik Farkındalık	Spora katılım şekli	N	Ort.	Std. Sapma	t	p
Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme	Aktif	152	3.91	.89	5.49	.000
	Pasif (sadece seyirci)	80	3.22	.90		
Sosyal ve Bireysel Fayda	Aktif	152	4.06	.84	4.56	.000
	Pasif (sadece seyirci)	80	3.45	1.03		

Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre aktif spor katılımcılarının spora yönelik farkındalıkları tüm alt boyutlarda pasif katılımcılardan daha yüksektir ($p < 0.001$).

Tablo 4. Katılımcıların aile fertlerinde spor yapanların olup olmamasına göre spora yönelik farkındalıkları

Spora Yönelik Farkındalık	Ailenizde spor yapan		Ort.	Std. Sapma	t	p
	var mı?	N				
Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme	Evet	111	3.80	.97	1.94	.06
	Hayır	121	3.55	.92		
Sosyal ve Bireysel Fayda	Evet	111	3.99	.93	2.11	.04
	Hayır	121	3.72	.96		

Bağımsız örneklem t testi sonuçlarına göre ailesinde spor yapan birey bulunan katılımcıların spora yönelik farkındalıkları “sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda diğer katılımcılara göre daha yüksektir. “Spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme” alt boyutunda ise anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$).

Tablo 5. Katılımcıların yaşlarına göre spora yönelik farkındalıkları

Spora Yönelik Farkındalık	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	p
Spor Bilgisi ve Bilgiyi Ayırt Etme	15-16	85	3.54	1.07	1.31	.27
	17-18	108	3.73	.91		
	19 >	39	3.80	.74		
	Toplam	232	3.67	.95		
Sosyal ve Bireysel Fayda	15-16	85	3.69	1.09	1.98	.14
	17-18	108	3.94	.91		
	19 >	39	3.96	.71		
	Toplam	232	3.85	.95		

Yapılan tek yönlü varyans analizi test sonuçlarına göre katılımcıların spora yönelik farkındalıklarında yaş değişkeni açısından anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$)

4. TARTIŞMA

Bu araştırmanın amacı bir rekreasyon etkinlik türü olarak aktif veya pasif şekilde spora katılan ergenlerin spora yönelik farkındalıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların spora yönelik farkındalıkları “spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme” alt boyutunda $3.67 \pm .95$, “sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda ise $3.85 \pm .95$ dir. Yani katılımcılar sporun sosyal ve bireysel faydaları hakkında daha yüksek bir farkındalığa sahiptir. Bununla birlikte katılımcıların ortalamasının üzerinde bir spor farkındalığına da sahip olduğu söylenebilir. Nitekim Uyar (2019, s.87) çalışmasında ölçek puanlarının sınırlarını “aralık genişliği = dizi genişliği (ranj)/grup sayısı” formülünden faydalanarak hesaplamış ve ortaya çıkan sonuca göre 3.40-4.19 puan aralığını “oldukça farkında” şeklinde ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde ise lise öğrencilerinde spor farkındalık seviyesinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Örneğin Ergül ve ark. (2016) lise öğrencilerinin spora yönelik farkındalıklarını tenis branşı özelinde incelemiş ve katılımcıların genel spor farkındalıklarının

orta seviyede olduğunu ifade etmişlerdir. Gençay ve ark. (2019)' da lise öğrencilerinin geleneksel Türk sporları hakkında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Analiz sonuçlarına göre çalışmada yer alan lise öğrencilerinin spora yönelik farkındalıkları "spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme" alt boyutunda erkeklerin lehinde anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yani çalışmaya katılan erkek lise öğrencileri kızlara göre daha yüksek spor bilgisi ve bu bilgiyi ayırt etme yeteneğine sahiptir. Ortaya çıkan bu sonucun literatür ile de uyumlu olduğu söylenebilir. Nitekim Er ve ark. (2020) çalışmalarında erkek lise öğrencilerinin kış sporlarına yönelik farkındalıklarının kızlardan anlamlı şekilde yüksek olduğunu belirtmiştir. Ayrıca bu sonuç kızların spora yeteri kadar ilgi duymadığı şeklinde de yorumlanabilir. Fakat kızların spora olan ilgisinin günden güne arttığı da bir gerçektir. Nitekim ABD' de 1998-2018 yıllarını kapsayan güncel bir çalışmaya göre kız lise öğrencilerinin spora katılımı hem nicelik olarak hem de katılım sağlanan spor branşı bakımından çok fazla artmıştır (Tanaka ve ark., 2020).

Katılımcıların spora yönelik farkındalıkları katılım şekillerine göre incelendiğinde, aktif olarak spor yapanların pasif katılımcılara göre daha yüksek bir spor bilgisi ve bu bilgiyi ayırt etme yeteneğine sahip olduğu, ayrıca sporun sağladığı sosyal ve bireysel faydalar hakkında da daha fazla farkındalık sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Güncel çalışmalarda aktif olarak spor yapan lise öğrencilerinin daha pozitif bir spor tutumuna sahip olduğunu göstermektedir (Başkonuş, 2020). Ayrıca aktif olarak spor yapanların sporla sadece seyirci düzeyinde ilgilenen ve spora hiç ilgi duymayanlardan daha yüksek bir farkındalığa sahip olduğu da araştırmalarla ortaya konmuştur (Üstün ve Aktaş Üstün, 2020).

Analiz sonuçlarına göre ailesinde spor yapan birey bulunan katılımcıların spora yönelik farkındalıkları "sosyal ve bireysel fayda" alt boyutunda diğer katılımcılara göre daha yüksektir. Ergül ve ark. (2016)' da ailesinde spor yapan ve yakın çevresinde tenis oynayanların olduğu lise öğrencilerinde farkındalık düzeyinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Her iki çalışmanın bulguları paraleldir denilebilir. Yıldırım ve ark. (2018)' da ailesinde spor yapan birey bulunan lise öğrencilerinin daha pozitif bir spor ilgisinin ve spor yaşantısının olduğunu ifade etmiştir. Yıldız ve ark. (2009)' na göre spor farkındalığı "spor hakkında bilinçli bir algı, bilgi veya uyanıklığa sahip olmak demektir." Sporun sosyal etkileşimler içerdiği (Chandler ve ark., 2002, s.185) göz önüne alındığında, ailede spor yapan bireylerin bulunması sporu üzerine konuşulabilecek, fikir ve bilgi paylaşımı yapılabilecek ortak bir konu haline getirmektedir (Aktaş Üstün ve Karaali, 2021). Dolayısıyla çalışmada ortaya çıkan bu farklılığın sporun ailede ortak bir konu haline gelmesinin bir neticesi olduğu düşünülmektedir.

Analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların spora yönelik farkındalıklarının yaşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği anlaşılmaktadır. Başka bir ifadeyle farklı yaşlardaki lise öğrencileri sporun sağladığı bireysel ve sosyal faydalar hakkında benzer seviyede bir spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme yeteneğine sahiptir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak mevcut çalışma erkek lise öğrencilerinin spora yönelik farkındalıklarının "spor bilgisi ve bilgiyi ayırt etme" alt boyutunda kızlardan daha yüksek olduğunu, aktif olarak spora katılanların pasif

(seyirci) olarak katılanlardan tüm alt boyutlarda ve ailesinde spor yapan bulunan katılımcıların, ailesinde spor yapan bulunmayan katılımcılara göre “sosyal ve bireysel fayda” alt boyutunda daha yüksek bir spor farkındalığına sahip olduğunu göstermiştir. Yaş değişkeni ise katılımcıların spora yönelik farkındalıklarında anlamlı bir farklılık yaratmamaktadır.

Açıklamalar

Yazarlar çalışma kapsamında herhangi bir kurum tarafından desteklenmemişlerdir.

Yazar Katkıları

Çalışmanın sorumlu yazarı ve ikinci yazarı teorik çerçevenin şekillenmesi, makalenin yazımı ve son okumadan sorumludur. Çalışmanın üçüncü yazarı veri analizi ve makalenin hazırlanması kısımlarından sorumludur. Çalışmanın son yazarı ise verilerin toplanması ve analizinden sorumludur.

Etik Beyan

Bu makalede dergi yazım kurallarına ve bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar çalışma ve yayımlanması konularında herhangi bir çıkar çatışması belirtmemişlerdir.

KAYNAKÇA

Afyon, Y. A., & Karapınar, M. (2014). Lise son sınıf öğrencilerinin serbest zaman faaliyetlerine katılım biçimlerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33, 147-163.

Aksoy, A. B. (2014). Ergen büyümesi, erinlik ve üreme olgunluğu. Sevimay Özer, D., & Aktop, A. (Çev. Ed.). *Motor gelişimi anlamak*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Aktaş Üstün, N., & Karaali, E. (2021). Spor yapan ve yapmayan çocuğa sahip ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(1), 63-70.

Aslan, N., & Arslan Cansever, B. (2012). Ergenlerin boş zaman değerlendirme algısı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42, 23-35.

Barnett, L. A. (2005) Measuring the abcs of leisure experience: Awareness, boredom, challenge, distress. *Leisure Sciences*, 27(2), 131-155, <https://doi.org/10.1080/01490400590912051>

Başkonuş, T. (2020). Ortaöğretim öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi (Kırşehir ili örneği). *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(2), 365-376.

Brown, B. B., & Larson, R. W. (2002). The kaleidoscope of adolescence. Brown, B., Larson, R., & Saraswathi, T. S. (Eds.). *The World's youth: Adolescence in eight regions of the globe*. Washington: Cambridge University Press.

Chandler, T., Cronin, M., & Vamplew, W. (2002). *Sport and physical education: The key concepts*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203467145>

Er, Y., Çuhadar, A., & Demirel, M. (2020). Lise öğrencilerinin kış sporlarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 7, 136-143, <https://doi.org/10.21733/ibad.654448>

Ergül, M. A., Tınaz, C., & Ertaç, M. (2016). Lise öğrencilerinin spora yönelik farkındalık düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi: Tenis branşı örneği. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(2), 69-83.

Gençay, Ö. A., Gür, Y., Gençay, S., Gür, E., Özaltaş, H. N., & Gençay, E. (2019). Liseli gençlerde geleneksel Türk sporlarının farkındalığının incelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1), 566-575.

Güçlü M. (2013). Gençlik döneminde boş zaman faaliyetlerinin yeri ve önemi. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 158-169.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2009). *Análise multivariada de dados*. Porto Alegre: Bookman.

Hansen, D. M., Larson, R. W., & Dworkin, J. B. (2003). What adolescents learn in organized youth activities: A survey of self-reported developmental processes. *Journal of Research on Adolescence*, 13, 25-55.

Hasırcı, S., Sevimli, D., & Durusoy, E. A. (2009). *Gelişim ve öğrenme* (1. Baskı). Adana: Nobel Kitabevi.

Irby, M., & Tolman, J. (2002). *Rethinking leisure time: Expanding opportunities for young people and communities*. Washington, DC: Tech. Rep, the Forum for Youth Investment.

Karasar, N. (1999). *Bilimsel araştırma yöntemi* (9. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Selçuk H. (2006). *Beden eğitimi ve spor uygulamalarında teorik temel bilgiler* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Shaw, S. M., Kleiber, D. A., & Caldwell, L. L. (1995). Leisure and identity formation in male and female adolescents: A preliminary examination. *Journal of Leisure Research*, 27, 245-263.

Tanaka, M. J., LiBrizzi, C. L., Rivenburgh, D. W., & Jones, L. C. (2020). Changes in U.S. girls' participation in high school sports: Implications for injury awareness. *The Physician and Sports Medicine*, <https://doi.org/10.1080/00913847.2020.1852861>

Tezcan, M. (1978). Boş zamanların değerlendirilmesi sorununun sosyolojik ve eğitimsel yönleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 11(1), 165-179.

Ural, A., & Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Uyar, Y. (2019). *Spor farkındalığı ölçeğinin geliştirilmesi ve toplumun spor farkındalıklarının değerlendirilmesi* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Uyar, Y., & Sunay, H. (2020). Spor farkındalığı ölçeğinin geliştirilmesi: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Sportmetre The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 18(1), 46-58,

<http://dx.doi.org/0.33689/spormetre.672441>

Üstün, Ü. D., & Aktaş Üstün, N. (2020). Üniversite öğrencilerinin rekreasyonel etkinliklerin faydaları hakkındaki farkındalıklarının incelenmesi. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(S11), 38-48, <https://doi.org/10.33468/sbsebd.128>

Yıldırım, M., Araç Ilgar, E., & Uslu, S. (2018). Lise öğrencilerinin spora yönelik tutumlarının incelenmesi. *Turkish Studies: Educational Sciences*, 13(27), 1711-1727, <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.14662>

Yıldız, Y., Karakaş, S., Güneş, H., & Köse, H. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinde spor bilincinin vücut kompozisyonuna yansımaları. *Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 26(3), 249-255.

Makale Geliş : 08.03.2021

Makale Kabul : 05.05.2021

Açık Erişim Politikası

Bu eser Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisansı ile lisanslanmıştır.

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.tr>